

Nr 6.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 mars 1912 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Närvarande: Herrar Bonde, Trygger, Hagström, Clason, Bellinder, von Geijer, Mannheim, Kjellén, Wavrinsky *), von Mentzer *), Skarstedt, Jansson i Djursåtra *), Ericsson, Nilsson, Nyström, Edén *), Larsson i Västerås *), Magnusson *), Janson i Bråten och Kropp.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 112, har herr *Bäckström* hemställt, »att § 41 i kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- eller tjänstemannaställning icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen: landshöfding, domhafvande i orten, kronofogde, länsman eller af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisning skyldig.

Andra ämbets- och tjänstemän kunna ej mot sin vilja förpliktigas att dylikt uppdrag emottaga.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

»I följd af samhällsskickets utveckling händer det stundom, att en bestämmelse, som en tid ansetts behöflig och lagfästs, blir så föråldrad, att en uppenbar motsats i vidsträckt grad förefinnes mellan skrifven lag och gängse praxis. Bibehålles det oaktadt sådan föråldrad bestämmelse såsom gällande, ehuru den icke efterlefves eller tillämpas, måste detta missförhållande bli i mer eller mindre mån samhället till skada, om ej

på annat sätt, åtminstone i så måtto, att den ignorerade bestämmelsens fortvaro bidrar att minska aktningen och vördnaden för gällande lag i allmänhet.

En sådan bestämmelse innehåller 41 § i gällande förordning om kommunalstyrelse på landet, och bestämmelsen i fråga har följande lydelse:

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- och tjänstemannaställning, icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen landshöfding, domhafvande i orten, kronofogde, länsman, folkskollärare eller annan af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisningsskyldig.

I sin handbok »Sveriges kommunallagar af den 21 mars 1862 jämte bihang» yttrar d:r K. Hagman följande om denna bestämmelse:

I motiven till de nya kommunallagarna och i protokollen öfver lagförslagens behandling i stånden letar man förgäfvos efter verkliga skälet till det förhållandet, att medlemmarna af den talrika och för uppdraget väl skickade lärarekåren undantagits. Däremot förklarade lagutskottet vid 1896 års riksdag, att det är »af stor vikt, att folkskollärare få ostördt ägna sin tid och sina krafter åt undervisningen och de öfriga plikter, som deras kall dem ålägger; och det torde ej kunna bestridas, att deras användning i kommunala värf i större utsträckning, än nu är medgifvet, skulle kunna bereda olägenheter i ifrågavarande hänseende. Därtill kommer, att folkskolläraren, med hänsyn till de om hans tillsättande och entledigande gällande bestämmelser, icke i allmänhet har den själfständiga ställning inom kommunen, som för utöfning af dylika förtroendeuppdrag erfordras.» Emellertid utgör denna en folkskollärares »ställning inom kommunen» intet hinder för honom att i egenskap af kommunalkamrer utföra det mesta af nämndens arbete eller att utses till kommunalfullmäktig eller ledamot af kyrko- och skolråd. Och i dessa råd presiderar en annan af kommunen i regel »tillsatt och aflönad tjänsteman», som just på grund af sin tjänst är själfskrifven ledamot af kommunalnämnden, hvarjämte klockare är valbar till samma nämnd.

Att ifrågavarande bestämmelse, som innebär och grundar sig på ett oriktigt påstående, i praktiken befunnits orimlig och otillämplig, framgår tydligt däraf, att en stor mängd folkskollärare sitta i kommunalnämnd och ej sällan i egenskap af ordförande i årtionden ledt dess förhandlingar till allmän båtnad samt i några fall åtminstone delvis härför till och med hugnats med vedermäle för medborgerlig förtjänst.

Inom Riksdagen har också återkommande väckts motioner för undanröjande af nämnda bestämmelse om förbud att invälja folkskollärare i kommunalnämnd. Senast frambars sådan motion vid 1911 års riksdag. Konstitutionsutskottet, som då behandlade denna motion, tillstyrkte densamma med följande motivering:

Utskottet vill först erinra därom, att ifrågavarande bestämmelse är den enda i samtliga kommunala författningar, hvari stadgas folkskollärares obehörighet att utföra ett kommunalt förtroendeuppdrag. Folkskollärare kan väljas till ledamot i kommunalfullmäktige och till ordförande — respektive vice ordförande — i kommunalstämman, en i förhållande till kommunalnämnden i viss mån öfverordnad befattning. Man har ock ansett, att folkskollärare kan väljas till ledamot i kyrko- och skolråd, en uppfattning, som vunnit stöd genom Kungl. Maj:ts utslag af den 19 december 1890. I förordningen om kommunalstyrelse i stad hafva inga inskränkningar i folkskollärares valbarhet stadgats, och han kan således väljas till ledamot af stadsfullmäktige och drätselkammare — respektive drätselråd — liksom också intet lagligt hinder finnes för hans val till ledamot i folkskolestyrelse. Enligt utskottets uppfattning torde ej någon olägenhet däraf förspors, att folkskollärare innehåft något af nämnda förtroendeuppdrag.

Till grund för stadgandet i § 41 i förordningen om kommunalstyrelse på landet synes ha legat den farhågan, att det skulle menligt inverka på den kommunernas fria själfstyrelse, som 1862 års kommunalförfattningar sökte förverkliga, om vissa statens och kommunens tjänstemän skulle kunna väljas till ledamot i den verkställande kommunala myndigheten, kommunalnämnden. Efter utskottets mening torde ej detta skäl numera hafva någon giltighet med afseende å folkskollärare. Den själfständighet och fria handlingskraft, som efter kommunalförordningens tillkomst framträdde i det kommunala lifvet, torde numera göra ifrågavarande undantagsbestämmelse i fråga om folkskollärare obehöfelig. Då det därjämte synes utskottet vara med den kommunala själfstyrelsens intresse mest förenligt, att kommunerna äga frihet att till de medborgerliga förtroendeuppdragen utse de personer, hos hvilka de kunna finna den största erfarenheten och sakkunskapen, har utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till det af motionären framställda förslaget.

Andra kammaren biföll också utan diskussion nämnda förslag, och en stark minoritet i Första kammaren röstade för detsamma.

På grund af det anförda och då alla sakliga skäl tala för och

intet emot likställighet i ifrågavarande afseende mellan folkskollärare och medborgare i allmänhet» hemställer motionären, att Riksdagen måtte för sin del bifalla det ofvan återgifna förslaget till ändrad lydelse af § 41 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet finner, i likhet med motionären, de af 1911 års konstitutionsutskott anförda skälen för den föreslagna ändringen af § 41 i förordningen om kommunalstyrelse på landet fortfarande äga full giltighet och tillstyrker därför bifall till motionärens hemställan.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, med bifall till herr Bäckströms ifrågavarande motion, nr 112, för sin del antaga följande ändrade lydelse af § 41 i förordningen om kommunalstyrelse på landet:

§ 41.

Nedannämnda personer må, med hänsikt till deras ämbets- eller tjänstemannaställning, icke vara ledamöter i kommunalnämnd, nämligen: landshöfding, domhufvande i orten, kronofogde, länsman eller af kommunen tillsatt och aflönad tjänsteman eller betjänt, som i och för sin befattning är inför nämnden redovisning skyldig.

Andra ämbets- och tjänstemän kunna ej emot sin vilja förpliktas att dylikt uppdrag emottaga.

Stockholm den 11 mars 1912.

På utskottets vägnar:

CARL CARLSON BONDE.

Reservationer

af herrar *Trygger* och *Clason* i fråga om utskottets motivering.